

Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurzańska 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl

MEMORIAL General Marii Wittek

A. Rajewska zapowiedź rocznicy 2019

WSK AK
Okr. Białystok

*Materiały przekazane
M. Krawczyńska
522 AK - Poznań
601. Wlkp.
2019*

NOWAKOWSKA Helena
z ob. Smiarowska
ps. "Bzozoskuśnia"

4861/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

4861/WSK AK Białystok

NOWAKOWSKA Helena

201. Smiarowska ps. „Sopotnienie”

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa ✓ K.1.S.1

I/2 – dokumenty ✓ K.9.S.9

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora ✓ K.1.S.1

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K.1.S.1

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”)

III/1 – dot. rodziny relatora

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945)

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 – Inne...

IV. Korespondencja

V. Wypisy ze źródeł (tzw. „nazwiskowe karty informacyjne”) ✓

VI. Fotografie ✓

Ih Relacja

Życiorys Nowakowskiej Heleny, WSK, AK Okr. Białystok.
Włosnoręczny podpis b.d. rkp. Ksero K.1.5.1

Materialy przekazane do Fundacji M. Krzyżewskiego, SZZAK
Poznań w m. ca. maja 2019r.

Życiorys

(1680)

Urodziłam się 2.01.1923 w Strawnem, woj. Łowickim, gdzie przebywałam do 1941 r.

Od wiosny 1941/42 uczestniczyłam w kółkach tajnego nauczania, które prowadzili nauczyciele. Młodszą siostrą, do której ja należałam, prócz własnej nauki zajmowała się nauczaniem dzieci 7-10 letnich na poziomie elementarnym. W marcu 1943 roku po uroczym przysięgi wstąpiłam przysiężką do Armii Krajowej. W szereguach 17 k. ukończyłam kursy sanitarne, a po przeniesieniu wojchowskim pełniłam funkcję łączniczki na terenie powiatu łowickiego. Szefem WSK 17 k. była Irena Strusowska.

Po zakończeniu wojny ukończyłam Gimnazjum im. M. Kopernika w Górzem i Liceum Pedagogiczne w Białymstoku.

Po ukończeniu szkoły wstąpiłam do Związku w charakterze nauczycielki w pow. łowickim, a następnie pracowałam w pow. łowickim. W roku 1951 przeniosłam się do Poznania - miejsca zamieszkania męża. Tu od września 1951 r. do przejścia na emeryturę pracowałam w różnych szkołach Poznania w swoim zawodzie.

Na pracy zawodowej i społecznej odznaczona została Orderem Srebrnym Zasługi, Orderem Srebrnym Klasycki Orderem Odrodzenia i Orderem Srebrnym Zasługi.

Mam dwóch synów, którzy ukończyli studia w dziedzinie nauk przyrodniczych.

H. Nowakowska

I/2 Dokumenty (sensu stricto)

- Legitymacja Nr. 34068, Nowakowska Helena ps. Brzoskwinia* AK odznaczona Medalem Wojska, MON. Zarządzenie Szefa Sztabu Głównego, Londyn dn. 15 VIII 1948r. mps. ksero k.1.s.1
- Legitymacja Krzyża Armii Krajowej Nr. 31 334, Nowakowska Helena AK ps. Brzoskwinia*, Londyn dn. 21/9/84 mps ksero k.1.s.2
- Zasiadanie Nr. 370661, Nowakowska Helena, Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych (tst) mps. ksero k.1.s.3-4
- Deklaracja, Arkusz ewidencyjny, Nowakowska Helena data 10 XII 1989r. własnoręczny podpis. rtps ksero k.2.s.5-6
- Orzeczenie Komisji Weryfikacyjnej SZŻAK, Okr. Wielkopolska w Poznaniu, dot. Heleny Nowakowskiej ps. Brzoskwinia* członka zwyciężonego SZŻAK, Poznań 10 VIII 1990r. mps. ksero k.1.s.7
- Orzeczenie Komisji Weryfikacyjnej SZŻAK, 10 VIII 1990r. rtps. ksero k.1.s.8
- Oświadczenie Nowakowskiej Heleny, Środowisko „Kmieć” Poznań, dnia 28 IV 1991r. mps, rtps. ksero k.1.s.9

Materiały przekazane do Fundacji M. Krzyżewskiego SZŻAK Okr. Wielkopolska, Poznań; dnia maj 2019r.

MINISTERSTWO OBRONY NARODOWEJ

LEGITYMACJA Nr ..34068.....

Nr. 31334

Stopień imię, nazwisko ..szer.....

NOWAKOWSKA HELENA

ps. "BRZUSKWINIA"

Oddział AK

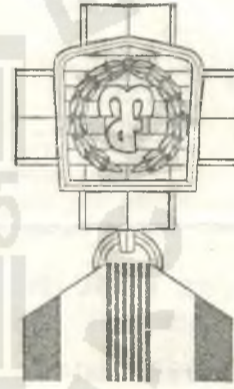
Odnaczony został po raz 1 i 2

Medalem Wojska

Podstawa: Zarządzenie Szefa Sztabu
Głównego
z dnia 1 lipca 1948

Londyn dnia ..15.. sierpień 1948.

M. Włóga
M. Włóga.

LEGITYMACJA
KRZYŻA ARMII KRAJOWEJ

Nazwisko ..... NOWAKOWSKA

Imię ..... Helena

Pseudonim ..... "BRZOSKWINIA"

Przydział ..... A.K.

Okr. Białystok.

Odnaczony został
KRZYŻEM ARMII KRAJOWEJ

ustanowionym dnia 1 sierpnia 1966 roku przez
dowódcę A.K. gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego
dla upamiętnienia wysiłku Żołnierza Polski

Podziemnej w latach
1939 — 1945

Przewodniczący
Podpis: *Stanisław*
M. Sędziwa

Londyn, dnia 21/9/84

ZAŚWIADCZENIE

Nr 376661

Nowakowska
Nazwisko

Helena
Imiona

02.01.1923 Kramarzewo
Data i miejsce urodzenia

Uprawnia do przejazdów
PKP i PKS
wg 50% zniżki ;

H. Nowakowska

podpis posiadacza zaświadczenia

URZĄD DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH

Niniejsze zaświadczenie uprawnia do ulg i świadczeń określonych w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. nr 17, poz. 75 z późniejszymi zmianami).

Z upoważnienia
Kierownika Urzędu ds. Kombatantów
i Osób Represjonowanych

mgr inż. Włodzisław Kwiatek
Zastępca kierownika

Światowy Związek Żołnierzy
Armii Krajowej
OKREG WIELKOPOLSKI
Al. Niepodległości 18, 61-800-09-18
60-713 P.O.Z.N.A.M.
Środowisko Żołnierzy Okręgów
Miatyńsk i Lublin
"KNIĘCIE"

Zaświadczenie
Włodzisław Kwiatek

03.1943 - 01.1945 r.

Rejon Grajewo, Placówka Radzików

**RODZAJE I OKRESY
ZALICZANE DO UPRAWNIENI
USTAWOWYCH**

Okresy		Wyszczególnienie	Przepis ustawy
od	do		
03. 1943	01. 1945	Armia Krajowa	art. 112/131

Łącznie: lat ..... 1 ..... miesięcy 11

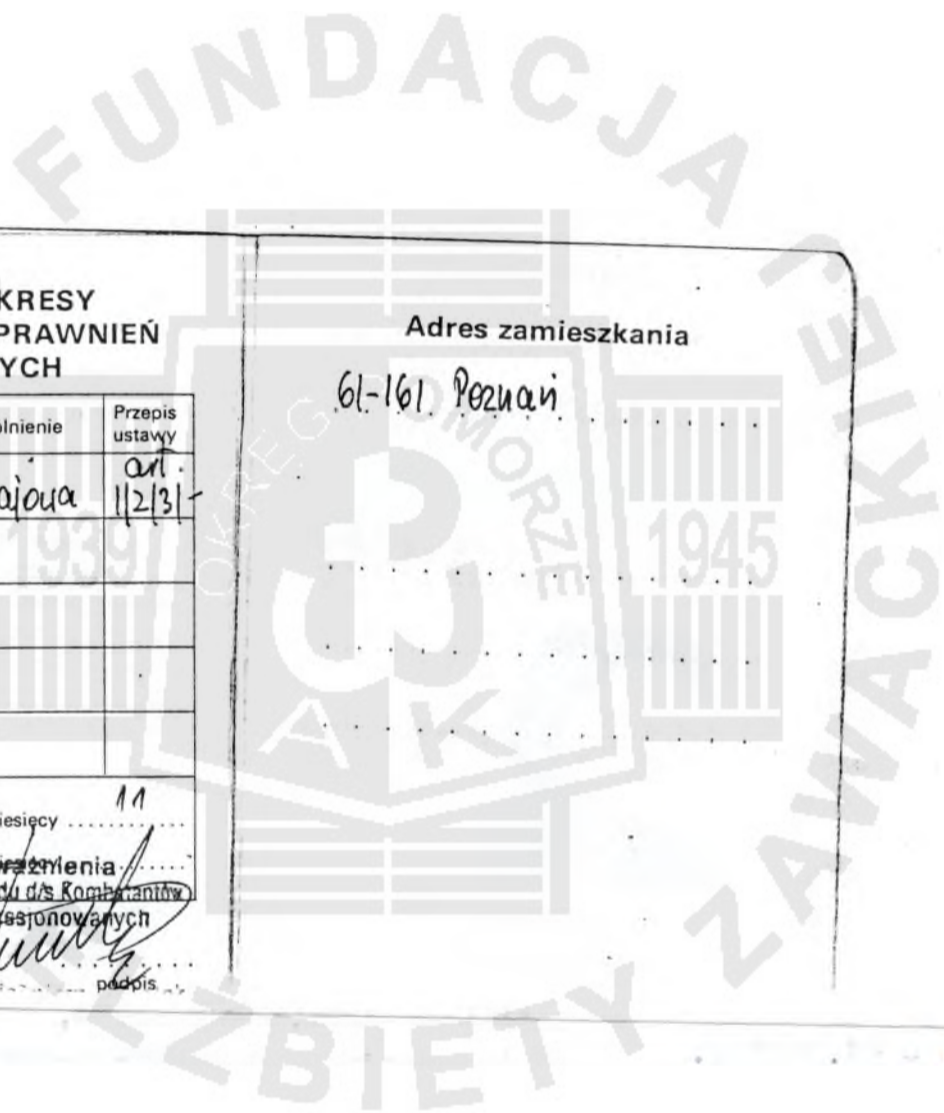
Zmiana: lat ..... Z upoważnienia
Kierownika Urzędu ds. Kompaniów
i Osób Represjonowanych

[Signature]
podpis

Adres zamieszkania

61-161. Poznań

1680/11

Z 303

Załącznik Nr 1

959

Okręg ..... Koło, ...
Środowisko Inspr. Pomoc

KNIEJE

DEKLARACJA

Zgłaszam uczestnictwo w Stowarzyszeniu Żołnierzy Armii Krajowej i zobowiązuję się do przestrzegania Statutu Stowarzyszenia.

data 10.XII 1989 Helma Nowakowska H. Nowakowska
/imię i nazwisko/ /podpis/

adres 61-161 Pomara Leg. 010523.

telefon .....

ARKUSZ EWIDENCYJNY

1. Nazwisko i imię Nowakowska Helena
/literami drukowanymi/

2. Dla mężatek nazwisko panińskie Smiarowska

3. Data i miejsce urodzenia 2.I. 1923 Wąsosz

4. Imiona rodziców Józef, Anastazy

5. Pseudonimy Broszkwinia

6. Data wstąpienia do:
a. SZP .....
b. ZWZ-AK 15 marzec 1943
c. Organizacje scalone, podporządkowane, współdziałające .....

7. Przydział organizacyjny Wojskowa Ciżnka Kobiet AK
Okręg AK Miatystok, obwód Gajewo, placówka Kaduców
/np. okręg, inspektorat, obwód, rejon, placówka, oddział, pluton, kompania, batalion, pułk, brygada, dywizja lub inny rodzaj działalności/

8. Odznaczenia uzyskane w AK Krzyż Armii Krajowej nr 31334 - 21.09.1984
Medal Wojska nr 34068 - 15. VIII 1948

.....
/nr leg. i data wystawienia, przez kogo nadane/

9. Inne odznaczenia *Język Kowalewski Orderem Ods. Polski w 1908-88-76 z 3 VII 1988 - Rada Państwa PRL*
.....
/nr leg. i data wystawienia, przez kogo nadane/

10. Przebieg służby /czasokres, nazwa, funkcja/:

- a. do 1939 r .....
- b. SZP, ZWZ-AK *15. III 1943 - 21. I 1945* .....
- c. P.S.Z. Na Zachodzie .....

11. Karta kombatancka /nr, data wystawienia, przez kogo wydana/

0728606 - 14.01.1981 w. Bog. i Koh. i Denski

12. Represjonowany /rodzaj/:

- a. 1.IX.1939 r - 15.I.1945 r ..... *nie byłam*
- b. Po 15.I.1945 r ..... *nie byłam*

Wiarygodność powyższych danych potwierdzam podpisem

J. Nowakowski

KOMISJA WERYFIKACYJNA

Stowarzyszenie Żołnierzy AK

Inspektorat Pomoc /Kości, Środowiska/

Potwierdza się dane z niniejszej deklaracji i posiadanie do uzyskania uprawnień członkowskich Stowarzyszenia Żołnierzy Armii Krajowej

Pomoc - 12. 12. 1989

/miejsowość, data/

Nazwisko i imię
pseudonim

- 1. *Maurycjusz Godulski - Caci*
- 2. *Feliks Hübner - Żurek "25 SP"*
- 3. *Bolesław Pręznicki - "Palać"*

Przyjęty w poczet członków zwyczajnych Stowarzyszenia Żołnierzy Armii Krajowej

/nr ewidencyjny, miejscowość, data/

ZARZĄD OKRĘGU

Nazwisko i imię
pseudonim

- 1. ....
- 2. ....
- 3. ....

ORZECZENIE KOMISJI WERYFIKACYJNEJ
ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ
OKRĘG WIELKOPOLSKA W POZNANIU

Komisja działając na podstawie Statutu Ś.Zw.Ż.AK i obowiązującego regulaminu przyjmowania członków

dnia 10 sierpnia..... 1990 r. rozpatrzyła deklarację

Kol. Helena Nowakowska..... pseud. "Brzoskwinia".....
s/c Józefa..... ur. 2 stycznia..... 19.....r.
w Kramarzewo..... zam. w Poznań 61-161

i na podstawie przedłożonych dokumentów oraz po zapoznaniu się z opinią Środowiska ORZEKA uznać, że w/wym. spełnia warunki przynależności do Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w charakterze członka zwyczajnego i ustala następujące okresy działalności kombatanckiej:

1. Wojskowa służba kobiet-łączniczka ... od marzec do lipiec
2. .... od 1943 rok do 1944 rok
3. .... od ..... do .....

UZASADNIENIE

Zweryfikowana na podstawie dokumentów weryfikacyjnych /wyciąg z akt personalnych/ z KBŻ AK-Londyn.

Podpisy Komisji Weryfikacyjnej:

1. Przewodniczący -
2. Członkowie - BARTOSZEWICZ
St. STOKŁOSA

Poznań, 10 sierpnia 1990 r.

DECYZJA

PREZYDIUM ZARZĄDU ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ
OKRĘG WIELKOPOLSKA W POZNANIU

Po zapoznaniu się z orzeczeniem Komisji Weryfikacyjnej Ś.Zw.Ż. AK Okr. Wielkopolska z dnia 10.08. 1990 r. Prezydium postanawia przyjąć - ~~zgodnie z przyjętym~~ - w szeregi członków zwyczajnych Związku

Kol. Helena Nowakowską s. c. Józefa

Od niniejszej decyzji zainteresowanemu służy odwołanie do Zarządu Głównego Ś.Zw.Ż. AK w Warszawie, za pośrednictwem tut. Zarządu w terminie 14 dni.

Nr ewid. 1449 / 1680
Poznań, dnia 17.08.1990 r.

SEKRETARZ ZARZĄDU

PREZES ZARZĄDU

rim. por. mgr Stefan Ignaszak

**ORZECZENIE KOMISJI WERYFIKACYJNEJ
ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ
OKRĘG WIELKOPOLSKA W POZNANIU**

Komisja działając na podstawie Statutu Ś.Zw.Ż.AK i obowiązującego regulaminu przyjmowania członków

dnia 10. sierpnia 1990 r. rozpatrzyła deklarację
Kol. HELENE NOWAKOWSKA pseud. "BROSIKOWNIA"
s/c JOZEFA ANASTASJI ur. 2. stycznia 1923 r.
w KRAMARZEWIE zam. w GOMZEMIE
kod 61-161

i na podstawie przedłożonych dokumentów oraz po zapoznaniu się z opinią Środowiska ORZEKA uznać, że w/wym. spełnia warunki - ~~nie spełnia warunków~~ - przynależności do Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej w charakterze członka zwyczajnego i ustala następujące okresy działalności kombatanckiej:

1. Wojkowska frontu Kobiet - Izumi od 3. 1943 do 7. 1944 r.
2. .... od ..... do .....
3. .... od ..... do .....

UZASADNIENIE

Zweryfikowana na podstawie dokumentów weryfikacyjnych (wzrost i akt personalny) z KBŻAK - LONDYN

Podpisy Komisji Weryfikacyjnej:

1. Przewodniczący	-	Przemysław BYSTRZYCKI	<i>[Signature]</i>
2. Członkowie	-	BARTOSZEWICZ	
	-	St. STOKŁOSA	

Poznań, 10. sierpnia 1990 r.

DECYZJA

**PREZYDIUM ZARZĄDU ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU ŻOŁNIERZY ARMII KRAJOWEJ
OKRĘG WIELKOPOLSKA W POZNANIU**

Po zapoznaniu się z orzeczeniem Komisji Weryfikacyjnej Ś.Zw.Ż.AK Okr. Wielkopolska z dnia 10.08 1990 r. Prezydium postanawia przyjąć - ~~odmówić przyjęcia~~ - w szeregi członków zwyczajnych Związku

Kol. HELENE NOWAKOWSKA s. JOZEFA

Od niniejszej decyzji zainteresowanemu służy odwołanie do Zarządu Głównego Ś.Zw.Ż. AK w Warszawie, za pośrednictwem tut. Zarządu w terminie 14 dni.

Nr ewid. 1680

Poznań, dnia 17.08.1990

SEKRETARZ ZARZĄDU

PREZES ZARZĄDU

Nowakowski Helena 1680
.....
/Nazwisko i imię, Nr. ewidenc./

Poznań, dnia 28.12.1991r

Środowisko „KNIEJE” - SZZAK

.....
/Stopień w AK/

O Ś W I A D C Z E N I E .

Oświadczam, że nie byłem - nie jestem członkiem Związku -
Stowarzyszenia kombatanckiego grupującego osoby, które występowały
przeciwko Armii Krajowej, lub jej dobremu imieniu/w/g treści § 12 p.3
Statutu SZZAK/.

W latach 1988 - 1989 byłem członkiem ZBOWiD/Związku Kombatanatów RP
i b. Więźniów Politycznych w .....
dniu 10.11.1991 w Kole .....
złożyłem oświadczenie o wystąpieniu i skreśleniu mnie z listy członków.

Uwaga: niepotrzebne skreślić.

.....
/podpis/

Wyżej wymieniony uregulowałem wpisy, oraz składki członkowskie
za okres od 1-12-1989 do 31-12-1991

.....
/podpis skarbnika/

Pieczątka i podpis prezesa Środowiska-Inspektoratu:

.....
SZESZTYBU
inż. Andrzej Skierski

I/3 Inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora.

- Wniosek o mianowanie na stopień podporucznika
Morskiej Heleny Iwczak Żołnierzy AK, Okr. Wielkopolska
Poznań, Przes Zarząd ppk Stefan Iwczak, podpis b.d.

mps. ksero K.1. S.1

It34

1680
Kwiecień

organ sporządzający wniosek

WNIOSEK O MIANOWANIE

żołnierza na stopień wojskowy podporucznik

1. Nazwisko i imię, imię ojca Nowakowska Helena Józef	2. PESEL	
3. Data i miejsce urodzenia 02.01.1923 r. Kramarzewo	4. Adres zamieszkania: WSzW i WKU właściwe dla miejsca zamieszkania 61-161 Poznań, WKU - Poznań 1, WSzW- Poznań	
5. Stopień wojskowy; a) aktualny (nr rozkazu i data nadania) szeregowiec	przez kogo nadany --	z jakiego tytułu nadany --
b) poprzedni* (nr rozkazu i data nadania) --	przez kogo nadany --	z jakiego tytułu nadany --
6. Okresy służby, nazwa formacji zbrojnej 03.1943 - 01.1945 r. Armia Krajowa, Obwód Łomża, Insp. Łomża, Rejon Grajewo, Placówka Radziłów		

Data .....
 Zarząd Województwa Wielkopolskiego
 Al. Niepodległości 1
 60-713 Poznań, tel. 21 63 10 00
 Konto PKO BP 14 1011 0000 0000 0000 0000
 Nr 10204027-9436-2700
 PREZES
 Zarządu Województwa Wielkopolskiego SZZAK
Stefan Ignaszak
 ppłk rez. mgr. Stefan Ignaszak

pieczęć

.....
podpis sporządzającego wniosek

7. Adnotacje Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych

Data .....

pieczęć

.....
podpis Kierownika Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych

*) wypełnia się wyłącznie w przypadku wniosku o mianowanie na kolejny stopień oficerski

II Materiały uzupełniające relację

Świątorny Związek Żołnierzy AK Okr. Wielkopolskie
Środkowisko "Knieje" Poznań. Zamówienie, ze dnia
4 IX 2003 zmarła Helena Nowakowska. Prośba o wykreślenie
WU z rejestru członków SZIAK, Zarząd Wielkopolski.

mps. ksero, k.1. s.1

Światowy Związek Żołnierzy
ARMII KRAJOWEJ
OKRĘG "WIELKOPOLSKA"
Środowisko "KNIEJE"
60-545 Poznań, ul. Rodziewiczówny 3

Poznań, dnia 2003 - 0/9 - 22

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej

Zarząd Okręgu Wielkopolska

ul. Niepodległości 16

w P o z n a n i u

KNIEJE
ORZ. 16 80
2174

- Zarząd SZŻ AK środowiska "Knieje" zawiadamia, że w dniu:
- 4 września 2003r. zmarła nasza koleżanka Helena Nowakowska. (168)
  - w m-cu kwietniu 2002r. zmarł kol. Wawrzyniak Edmund. (2174)
- Prosimy o wykreślenie W/w z rejestru członków.

Światowy Związek Żołnierzy
ARMII KRAJOWEJ
OKRĘG "WIELKOPOLSKA"
Środowisko "KNIEJE"
60-545 Poznań, ul. Rodziewiczówny 3

VI Fotografie

Fotografie Legitymacja Naczelniczki Heleny (duży format)
Kserokopia K.1.5.1

9. 4864/LSK

Luz AK

NOUAKOUSKA Helena
z d. Smierouska
ps. Brzoskwinia⁺
"

Okr. Bydgoszcz
Obu-Grajewo

√ Wypisy ze źródeł „nazwiskowe karty inf.”

1

T. 4861/WK

ZUZ AK

4 2003

NOBIAKOWSKA Helena
z d. Smiarowska

Okręg Bydgoski
Obwód Gniezno

ps. Brzoskiewia

Urodz. 2 I 1923 w Kramarzewie.

Łączniczka w okresie: marzec 1943 r
do lipca 1944. Ukończyła kursy sanitarne
Szefem ZUSKAK była Jena Kuczyńska
na terenie powiatu Gniezno.

Po zakończeniu wojny ukończyła studia
Pedagogiczne. Pracowała jako nauczycielka
w par. Szkółka w 1955 przeniosła się do
Poznania. Posiadła odznaczenia: Złoty Krzyż
Zasługi, Krzyż Kawalerski i in. Zmarła w 2003 r.

20b. Rel. T. 4861/WK

A. Raj 2019

NOUAKOUSKA Helena

